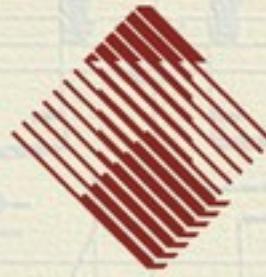




S!GULDA AIZRAUJ

TURAIÐAS MUZEJREZERVĀTS



Komponistu Alfrēdu Kalniņu godinot

Man spilgtā atmiņā svinīgais sarīkojums, veltīts komponista Alfrēda Kalniņa 100 gadu atcerēi, kad Siguldā 1979. gada 8. septembrī tika atklāts tēlnieka Teodora Zaļkalna veidotais komponista skulpturālais portrets. Pasākumā skanēja Alfrēda Kalniņa komponētās dziesmas Siguldas vīru kora "Satezele", zēnu kora un sieviešu kora izpildījumā. Īpašs prieks bija sveikt komponista meitu Birutu Tripodi, kura uz jubilejas svinībām bija ieradusies no Amerikas. Arī viņu bija iepriecinājis emocionālais un sirsnības pilnais pasākums, ko Tripodi kundze apliecināja vēstulēs, aicinot ciemoties pie viņas uz Sanfrancisko.

Sigulda ir komponista jaunības, mīlestības un iedvesmas pilsēta. Sākot no 15 gadu vecuma, Alfrēds Kalniņš Siguldā pavada brīvdienas vasarā, ziemā un vēl biežāk uzturas pēc atgriešanās no studijām Pēterpilī. Siguldā Alfrēds Kalniņš 1896. gadā sastop arī savu nākamo dzīves biedri Amandu Šāfu, kura, būdama audzinātāja kādā ģimenē, vasaru pavada Kalniņu pansionātā. Alfrēds Kalniņš izmanto ikvienu iespēju atbraukt uz Siguldu. Kā 1907. gada izdevumā "Zalktis" raksta Emīls Dārziņš "... viņš (A. Kalniņš) labprāt izmantoja katru gadījumu, kad varēja no tās (Pēterpils) izšmaukties un aizbraukt uz savu iemīloto Siguldu, paelpot dzimtenes gaisu: pa Ziemassvētkiem, Lieldienām un pat semestra vidū". Siguldā iemīlētās un dziļi izjustās dabas ainavas pavada Alfrēdu Kalniņu visu mūžu un atainoja viņa darbos.

Komponista Alfrēda Kalniņa ģimene Siguldā dzīvo desmit gadus, līdz pat tēva nāvei 1904. gadā. Netālu no tēva mājām tajā laikā dzīvo tēlnieks Teodors Zaļkalns un tēlnieks Burkards Dzenis, "Kalna Klaukās" apmeties Janis Rozentāls. Alfrēds Kalniņš bieži tiekas ar tēlnieku Teodoru Zaļkalnu. Viņi nevar vien beigt runāt par topošo latviešu mākslu un mūziku. Kad ciemos atbrauc komponisti Emīls Dārziņš, Emīlis Melngailis, Andrejs un Pāvuls Jurjāni, mākslinieks Jūlijs Madernieks un citi draugi, tad visiem grūti šķirties, jo ir tik daudz kopīgu nākotnes sapņu un ieceru, līdzīgu uzskatu par mākslu.

Alfrēdu Kalniņu draudzība ar Teodoru Zaļkalnu pavada visu mūžu. Komponists veltījis tēlniekam brīnišķīgo dziesmu "Brīnos es". Teodors Zaļkalns komponista Alfrēda Kalniņa skulpturālo portretu veidojis trīs variantos 1950., 1958. un 1961. gadā. Portretā tēlnieks ietvēris Alfrēda Kalniņa dziļo nopietnību, kas lasāma sejas izteiksmē, bet acu pievērumā liekas iezagusies neviltota humora dzirksts, labsirdīga zobgalība. Kad tēlnieks sāk veidot komponista portretu, Alfrēdu Kalniņu jau māc smaga slimība, tomēr komponists nezaudē mundrumu, mīl humoru un asprātības.

Par Alfrēda Kalniņa dzīvi un viņa daudzpusīgo darbību stāsta Turaidas muzejrezervāta sagatavotā izstāde "Komponists Alfrēds Kalniņš", kuras saturu veidojusi un materiālus apkopojusi muzejrezervāta sadarbības un kultūras mantojuma projektu vadītāja Arisa Pastuhova.

"Visa Alfrēda Kalniņa darbība sedzas ar jēdzienu – dziesma par Dzimteni. Ar Dzimteni saistīts viņa pēdējais nervs, pēdējais jūtu izstarojums", raksta muzikologs Jānis Zālītis.

Cerot uz 1979. gadā Siguldā uzstādītā pieminekļa atgriešanos savā vietā, godināsim izcilo Latvijas kultūras personību viņa 140. dzimšanas gadā.

Anna Jurkāne
Turaidas muzejrezervāta direktore

Banuta Ievads. Komponists Alfrēds Kalniņš at Kalnīša



“Komponists, kura darbu sarakstā ir pāri par astoņsimt nosaukumu. Ievērojamākais latviešu solodziesmas meistars un viens no nacionālās operas klasīkiem. Ar gleznainu dzimtās dabas, folkloras un dzejas izjūtu apveltīts skaņu mākslinieks, kurš atstājis savdabīgus nacionāla stila darbus ik žanrā, kam vien pieskāries, – arī kordziesmā, kantātē, folkloras apdarē, klavieru un stīgu instrumentu mūzikā, baletā simfoniskā miniatūrā, ērģeļmūzikā. Latvijas dižākais ērģelnieks, kuru kritika pielīdzinājusi diviem trim laikmeta visizcilākajiem Eiropas ērģeļvirtuoziem – valdzinoši iejūtīgs pianists, delikāts koru un savu operu dirigents. Publicists, kura asais rakstāmrīks graizījis sava laika kultūras dzīves nebūšanas un pārliecības vārdā droši dūries arī visneizdevīgāko polemiku cīņas biezumā.”

Arnolds Klotiņš

“Esmu gadiem ar viņu epizodiski ticies. Esam braukuši uz Cēsīm asistēt mūzikas skolas pārbaudījumos, sēdējuši Kultūras fonda mūzikas komisijā, tomēr esmu nogājis vairāk Kalniņam garām, nekā ar viņu sastapies. Ir cilvēki, ar kuriem nemaz nav lemts sastapties šajā saulē, jebšu tu viņus redzētu diendienā.”

Jēkabs Poruks

Cēsis

Alfrēds Bruno Jānis Kalniņš dzimis 1879. gada 23. augustā Cēsīs, Jāna un Rozālijas Kalniņu ģimenē kā vienīgais dēls. Viņa vecāki iztiku pelna, vadot kultūras biedrības „Harmonija” namu. Ilgus gadus šis nams pulcē vietējos vācu muižniekus, ārstus, advokātus, ierēdņus. Gandrīz pusotru gadsimtu namā ir vienīgā zāle Cēsīs, kur notiek koncerti, priekšlasījumi un citi sarīkojumi.



Alfrēda Kalniņa māte Rozālija Kalniņa,
dzimusi Uferse (1837–1915)

Par vīru sešpadsmit gadus vecākās, valdonīgās, enerģiskās un apņēmības pilnās Rozālijas sapnis ir sniegt dēlam vislabāko izglītību, kuru pašai dzīvē iegūt nav izdevies. Cēsu vācu muižniecības kluba saimniece, pilsētas smalkāko mielastu meistare vēlas dēlu ievirzīt tajā sabiedrībā, kura ikdienā pulcējas viņas vadītajā „Harmonijas namā”. Kalniņa māte cer, ka nākotnē dēls kļūs par mācītāju, muižas pārvaldnieku vai advokātu.

Alfrēda Kalniņa tēvs Jānis Kalniņš
(1853–1904)

Tēvs komponista atmiņas „ir pārāk mīkstas dabas, pārāk uzticējās cilvēkiem”. No viņa Alfrēds Kalniņš mantojis mūzikas mīlestību. Tēvam ir jauks tenors, tādēļ viņš ir iecienīts dziedonis Cēsu vīru korī un kvartetā. Brīvajā laikā labprāt spēlē harmoniju. Muižniecības klubā izpilda ekona pienākumus.



Alfrēds Kalniņš piecu gadu vecumā

Alfrēds Kalniņš bērnībā vecāku mīlestību izjūt maz, toties lutināšanu-papilnam. Dēla ģerbšanā, ēdināšanā un izklaidēs vecāki cenšas atdarināt vācu aristokrātu paradumus un pārspilē tos. Mazajam zēnam ir savi kanārijputniņi un vēl eksotiskāki dzīvnieki. Dēla ikdienas ceļojumam uz kilometru attālo skolu vecāki iegādājas poniju ar visu aizjūgu. Ēdienu karte mazajam Alfrēdam ir pati smalkākā visās Cēsīs. Astoņu gadu vecumā pēc pārciestas slimības ēdienreizēs tiek pasniegta pat glāze augstākā labuma Madeiras vīna. Vīra gados tik lielu alkohola devu komponists nekad neatlaujas.



“Harmonijas nams”

19. gadsimta beigās Cēsis, kur piedzimst nākamais komponists Alfrēds Kalniņš

“No skatuves mūsu guļamistabā ieplūda mūzika, vai nu viesojušos kapelu vai Cēsu stīgu kvarteta izpildījumā. Šīs skaņas tīksmināja ausis, kamēr miegs uzlika savu punktu.”

Alfrēds Kalniņš

Mūzikas studijas

Alfrēds Kalniņš ar mūziku saistīts jau no agras bērnības. Septiņu gadu vecumā viņš sāk mācīties klavierspēli pie Cēsu elementārskolas pedagoga Rūdolfa Mīlmaņa. Deviņu gadu vecumā, sākot mācīties Bērzaines ģimnāzijā, Kalniņš ar lielu interesiju turpina apgūt klavierspēli pie skolotāja Reinholda Starkes, kurš ir pazīstams komponists, ērģelnieks un dirigents.

Deviņu gadu vecumā Kalniņš pāsmācības ceļā sāk vingrināties arī ērģeļu spēlē Cēsu baznīcā.

Zēns ātri apgūst instrumentu un veic ērģelnieka pienākumus baznīcā. Brīvos brīzos viņš mācās tādu pazīstamu komponistu kā Šūmaņa, Šūberta, Grīga un Šopēna darbus. Kalniņš tos spēlē, lai vispusīgi iepazītos ar šo komponistu mūziku.



Bērzaines vācu ģimnāzija 19. gadsimta beigās
Skolā Alfrēds Kalniņš mācījās no 1888. līdz 1892. gadam.

Piecpadsmit gadu vecumā Kalniņš iestājas Rīgas skaņu mākslas skolā (*Schule der Tonkunst*), kurā papildus klavierspēlei mācās arī mūzikas teorijas, vēstures un kora klasēs. Skolā klavierspēli pasniedz pazīstamais Oskars Šepskis, pie kura Kalniņš privāti mācās ērģeļu un klavieru spēli.

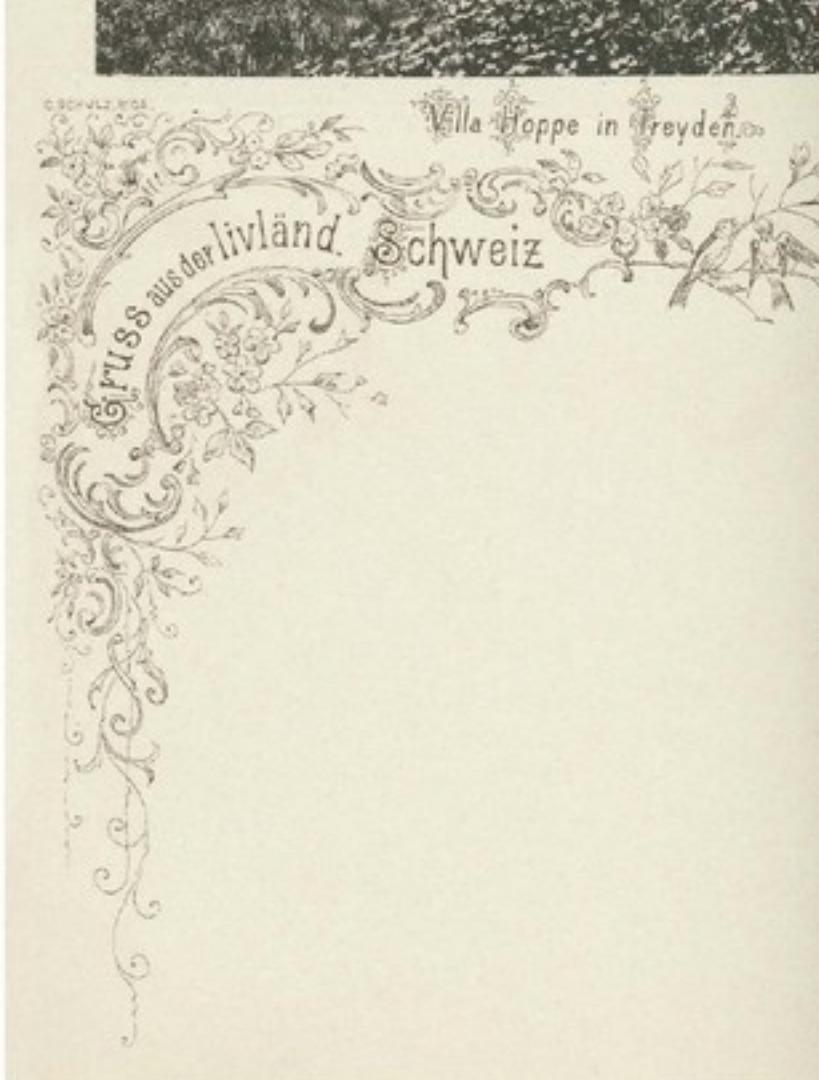
Trīs Rīgā pavadītajos gados galvenie ierosmju avoti ir mūzikas skola, operas teātris un Šepska privātstundas. Jaunais mūzikis šajā laikā izvērtē savas stiprās un vājās pusēs un izvēlas ērģelnieka un komponista, nevis pianista ceļu.



Rīgas pilsētas Vācu teātris
(tagad Latvijas Nacionālā opera) 19. un 20. gadsimta mijā
Operu izrādes Rīgas Vācu teātrī Kalniņš apmeklē labi sagatavojies,
dažkārt pat mūziku puslīdz no galvas zinādams.

Alfrēds Kalniņš
piecpadsmit gadu vecumā

Sigulda



Alfrēda Kalniņa
ģimenes pārceļas Siguldā
19. un 20. gadsimta mijā

Kalniņu ģimene uz Siguldu pārceļas 1894. gadā. Šajā laikā pilsēta strauji uzplaukst un veidojas par iecienītu kūrorta vietu. Ģimenei Siguldā pieder pārceļas Šveices ielā 15, Šveices ielā 19, Šveices ielā 21 un viens ziemas namiņš. Kalniņi Šveices ielā 15 dzīvo desmit gadus, līdz tēva nāvei 1904. gadā.



Alfrēds Kalniņš un viņa līgava
Amanda Šāfa (1880–1959)
Siguldā 19. gadsimta beigās

Siguldā komponists iepazīstas ar savu nākamo dzīves biedri Amandu Šāfu, kura, būdama bērnu audzinātāja kādā ģimenē, vasaru pavadija Kalniņu pārceļā.

Sākot ar piecpadsmit gadu vecumu, Alfrēds Kalniņš Siguldā pavada skolas brīvlaikus. Sigulda jaunajam mūzikim ir īpašs iedvesmas avots, kas rosina viņam izveidot savu jaunrades metodiku. Ar dzeju grāmatiņām azotē viņš staigā pa Siguldas gravām un pakalniem, ik pa brīdim piesēžoties uz kāda celma. Tad arī top kāda melodija vai klavierpavadījums. Kalniņš atskārst, ka mūzikas komponēšanai nemaz nav nepieciešama mūzikas improvizēšana pie klavierēm.



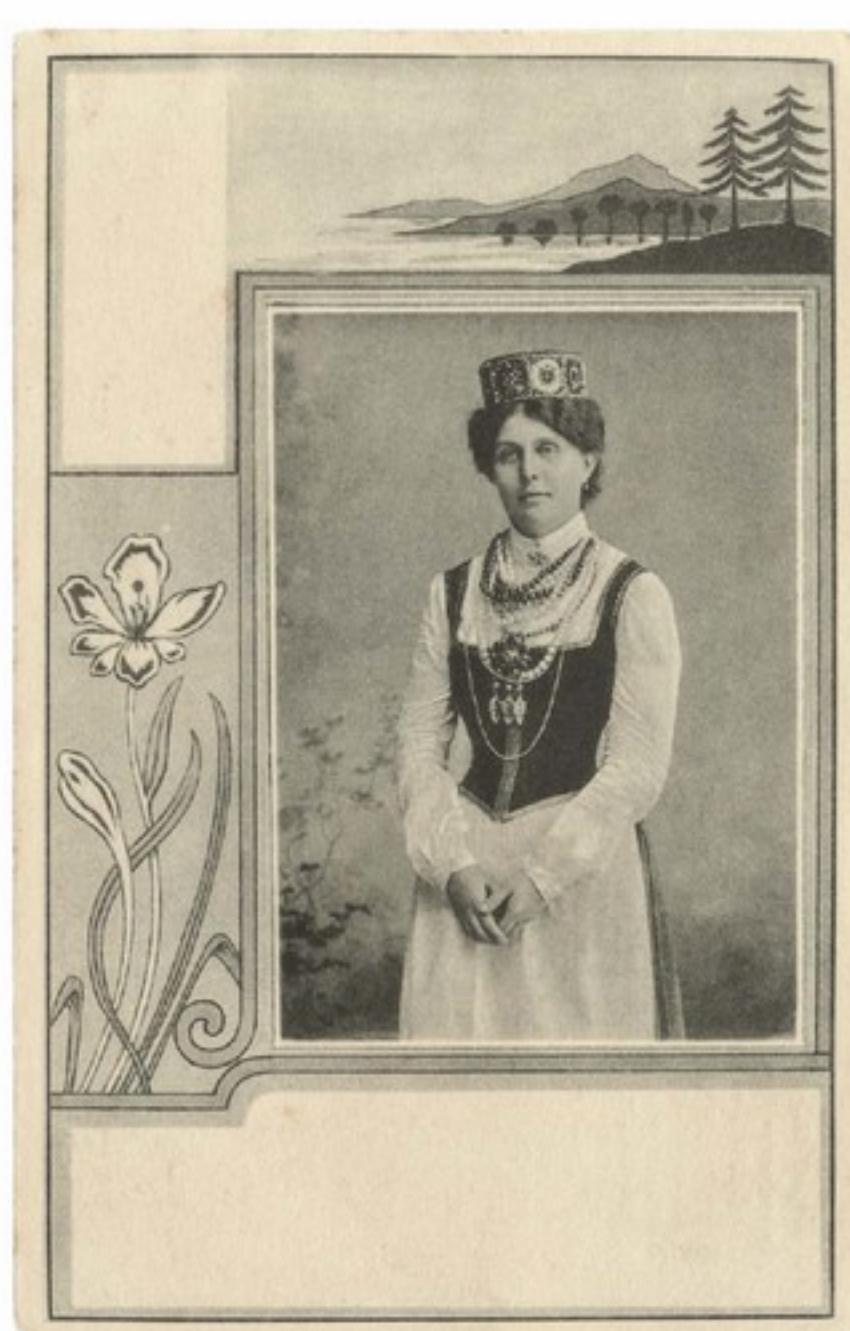
Alfrēds Kalniņš
pastaigā pa Siguldu ap 1895. gadu

Draudzība pie Gaujas



D. Zālkalns

С. ПЕТЕРБУРГЪ
НЕВСКИЙ ПР. № 10. МОХОВАЯ УЛ. № 24



Malvīne Vīgnere-Grīnberga
tautas tērpā 19. gadsimta beigās

Operdiedētāja un vokālā pedagoģe.
Pirmā latviešu profesionālā soliste, daudzu komponista solodziesmu pirmatskaņotāja. Alfrēds Kalniņš izpilda klavieru pavadījumu viņas solo-koncertos. Viņu starpā valda ne tikai profesionālas, bet arī draudzīgas attiecības.

Oskars Grīnbergs (1874–1942)
ar sievu Malvīni Vīgneri-Grīnbergu
(1871–1949)

Kad Kalniņš atgriežas pēc studijām Pēterburgas konservatorijā, abi 1903. gadā kopīgi ierē istabu Rīgā.

Jānis Grīnbergs (1878–1949)

Alfrēda Kalniņa pilnvarotais skaņdarbu honorāru un nošu izdošanas jautājumos komponista dzīves laikā Amerikā (1927–1933).

Siguldā Alfrēds Kalniņš iepazīstas ar tuvumā dzīvojoša vasarnīcas īpašnieka, tirgotāja Eduarda Grīnberga trim dēliem: Teodoru, Oskaru, un Jāni, ar kuriem draudzīgas attiecības saglabājas visu mūžu. Ar Teodoru, kuru šobrīd pazīstam kā tēlnieku Teodoru Zaļkalnu, komponistam rodas uzskatu tuvība un draudzība mūža garumā.

Teodoram Zaļkalnam ir nozīmīga loma Alfrēda Kalniņa nacionālo uzskatu izveidē. Abiem pārspriežot latviešu mākslas turpmāko likteņi un perspektīvas, Kalniņam izveidojas noturīgi uzskati par latviešu mākslas nacionālajiem ideāliem. Šajā laikā Zaļkalns mācās Štiglica Centrālajā tehniskās zīmēšanas skolā Pēterburgā un cer klūt par gleznotāju. Arī Kalniņam rodas doma doties studēt uz Pēterburgu.

Teodors Zaļkalns (1876–1972) 1893. gadā



Rūdolfa Blaumaņa (1863–1908) un Andrieva Niedras (1871–1942)
grāmatas "Ceļa malā" titulatvērums
Kopīgās pastaigās ar Teodoru Zaļkalnu, šī grāmata komponistam vienmēr ir līdzī.



I. Reins

РИГА АLEXANDRIS 17
ALEXANDRIS 17 1903



D. Grīnbergs

Рига.

Pēterburga

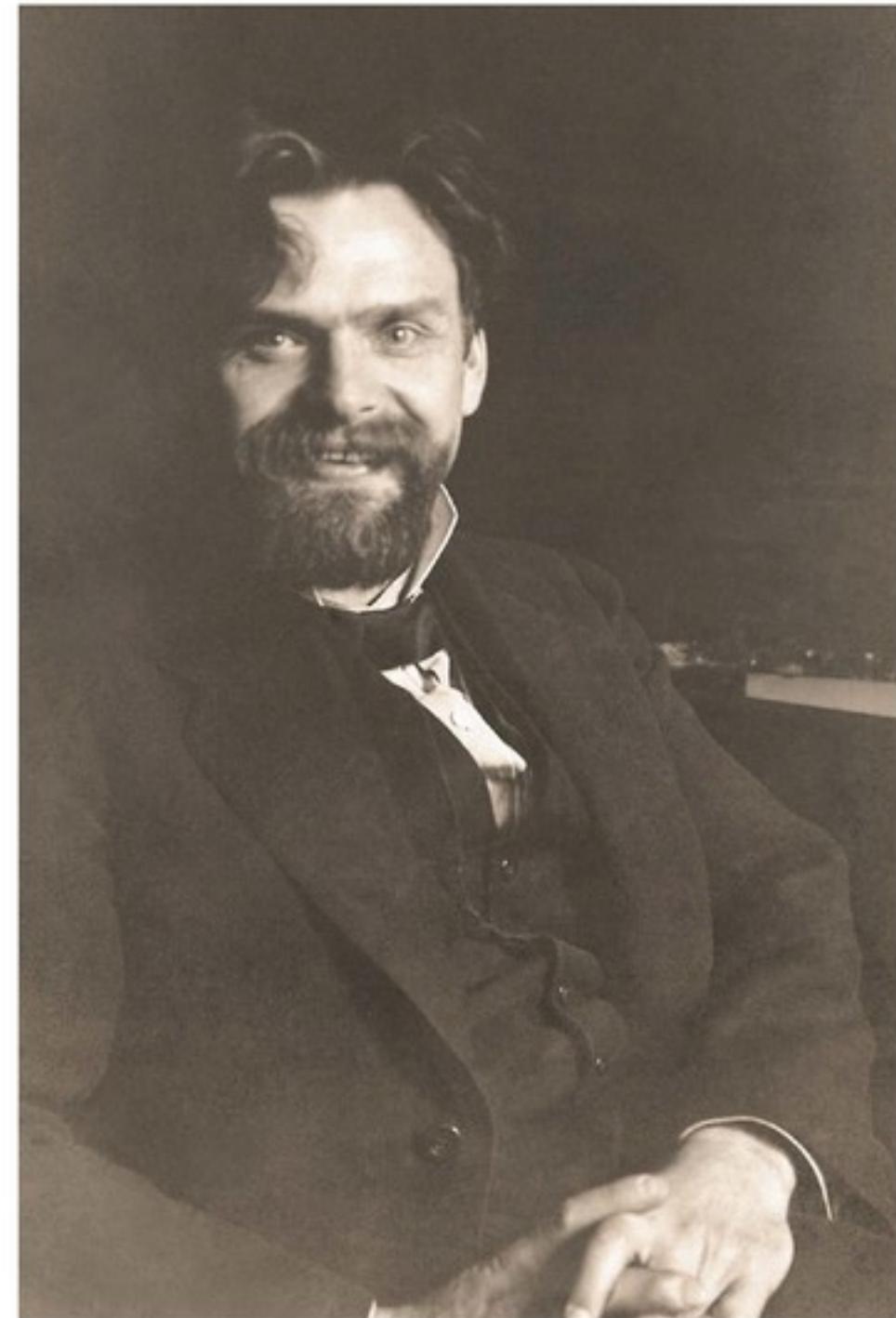
Pēterburgas konservatorijas ērģeļspēles klasē Alfrēds Kalniņš iestājas 1897. gadā. Ienākumi no pansijām Siguldā Kalniņa večākiem nodrošina turību. Pret dēla iestāšanos konservatorijā vecāki iebildumus neceļ un materiāli atbalsta.

Pieticīgās prasības un formālā pasniedzēju attieksme komponistu garlaiko un rada nepatiku pret konservatoriju. Viņš reti apmeklē mācību stundas. Lielāku interesiju viņā izraisa speciālās harmonijas un ērģeļspēles stundas. Vienatnē Kalniņš nodarbojas ar jaunradi un izdevumos pieejamās mūzikas iepazīšanu. Eksāmenus nokārto patstāvīgi. Studijas konservatorijā viņš pārtrauc 1901. gadā.



Pēterburgas konservatorija
20. gadsimta sākumā

Konservatorijā jaunais komponists apgūst ērģeļu un klavieru spēles tehnikas līdz tādam līmenim, ka abas pārvalda pilnīgi brīvi. Pēterburgas mūzikas dzīve ar saviem daudzajiem ievērojamajiem koncertiem Kalniņam paver plašāku skatu skaņu mākslas pasaule, ļauj tuvāk iepazīt krievu komponistu darbus.



Teodors Zaļkalns (1876–1972)
20. gadsimta sākumā

"Dzīve ar tik mīliem cilvēkiem, kādi, piemēram, bija Zaļkalns, Dzenis, Madernieks un citi, bija jauka un pārmaiņu pilna. Man šķiet, ka diviem mūziķiem ir grūti sadzīvot un pie tam garlaicīgi, jo sarunas grozās ap vienu un to pašu tematu. Varbūt arī tamdēļ daudz biedrojos ar šiem gleznotājiem. Man gribas uzsvērt, ka saiešanās ar tiem man deva daudz vairāk ierosmju nekā ar maniem konservatorijas kolēgiem. Tāpēc vēlākajos gados pārgāju dzīvot Štiglica institūta tuvumā, kur bija pierakstījušies jaunie gleznotāji. Pēterpili mans entuziasms gāja dziļumā un manas jūtas tapa izdaiļotas, pateicoties mīlo biedru gleznotāju gādībai arī par to, lai netopu vienpusīgs. Saiedamies ar latviešu gleznotājiem, es biju tik laimīgs, reizē ar viņiem apmeklēdams izstādes. Man jāatzīstas, ka no dažas labas gleznas aplūkošanas mantoju vairāk nekā no kāda patukša mūzikas gabala klausīšanās. Biju uz visām izstādēm. Savādu iespaidu atstāja somu izstāde. Somu īpatnējā māksla, kura izteicās Aksela Gallena darbos no poēmas "Kalevala", Alberta Ēdelfelta veļas mazgātājās un zvejnieku tipos, man ļoti patika, un es jau tad vienmēr domāju par to, cesties tapt par latvju komponistu, kurš savās skaņās izteiku latviešu īpatnības un garu."

Alfrēds Kalniņš



Jūlijs Madernieks (1870–1955)

Latviešu gleznotājs, interjerists, pedagogs un mākslas kritiķis. Daudzu Alfrēda Kalniņa nošu izdevumu un koncerta plakātu mākslinieks.

Draudzība ar Teodoru Zaļkalnu nosaka Kalniņa uzturēšanos kopā ar latviešu topošajiem gleznotājiem un tēlniekiem, nevis ar konservatorijas studentiem.

Šajā ziņā Alfrēds Kalniņš ir unikāls izņēmums latviešu komponistu vidū. Viņa istabas biedri bija tēlnieki Teodors Zaļkalns un Burkards Dzenis. Daudz laika jauneklis pavada kopā arī ar Jūliju Madernieku, Gustavu Šķilteru, Kārli Brencēnu un citiem latviešu topošajiem māksliniekiem.

Šī ciešā saikne ir avots Kalniņa mūzikai piemītošajam gleznieciskumam. Nereti viņš savas kompozīcijas raksta tiešā gleznu iespaidā.

Rīga un

Pērnava

Alfrēds Kalniņš 1901. gada rudenī no Pēterburgas ierodas Rīgā, lai uzsāktu mūziķa gaitas un piepildītu savu aicinājumu kļūt par komponistu. Viņš par savu naudu izdod burtnīcas ar solodziesmām, kas Rīgā īsā laikā gūst plašu ievērību, tomēr nenodrošina iztikai nepieciešamos līdzekļus. Privātu mūzikas stundu ir nedaudz, neatrodas arī ilgotais ērgēlnieka darbs. Tas pamudina komponistu 1903. gadā pieņemt ērgēlnieka vietu Igaunijā, Pērnavas Nikolaja baznīcas vācu draudzē.

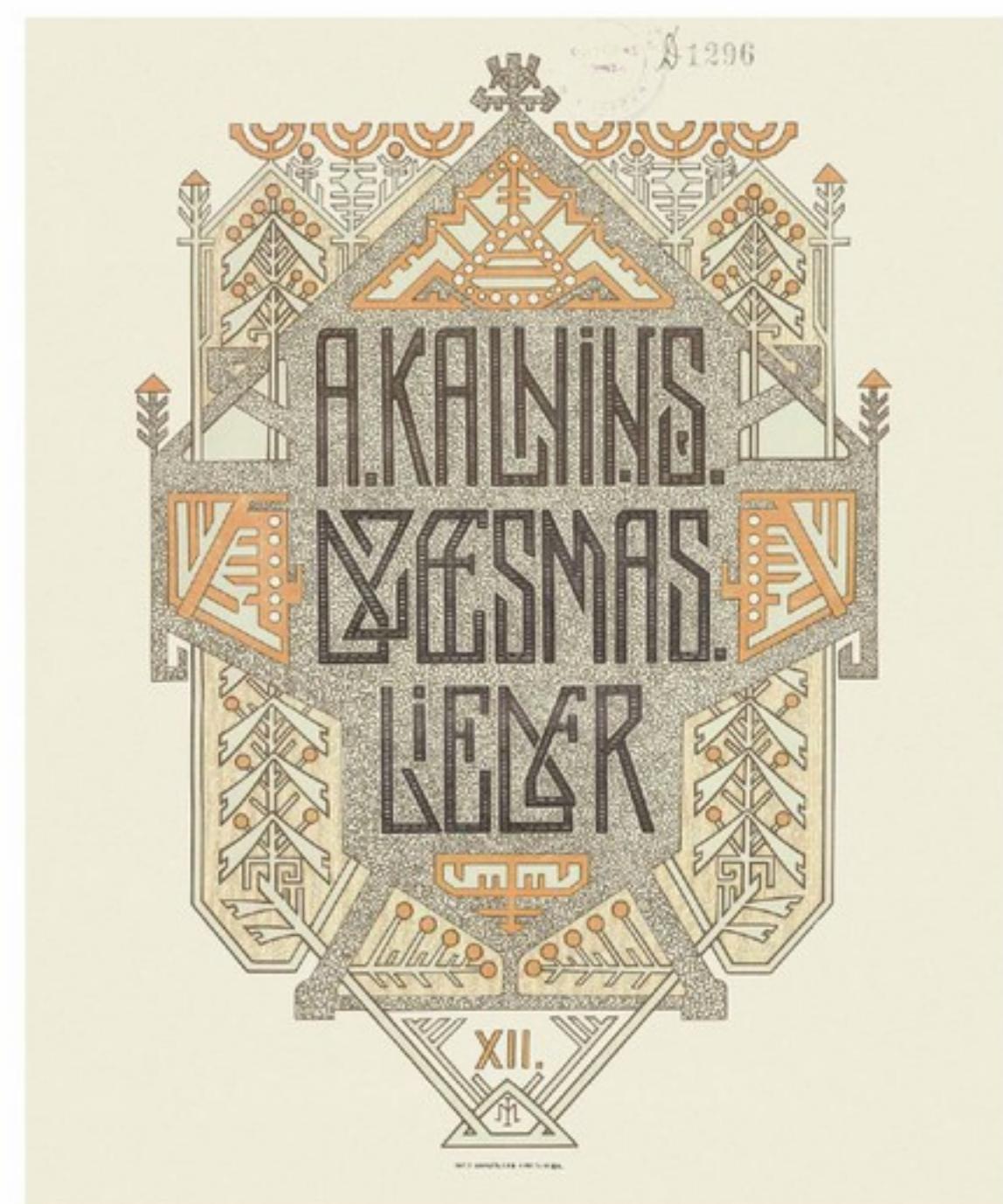


Baltijas gubernu karte. 1907

Pērnavā Alfrēds Kalniņš dzīvo astoņus gadus. Strādā par ērgēlnieku, kora dirigēntu un skolotāju. Strauji un spilgti attīstās viņa muzikālā daiļrade. Tieki izdotas daudzas solodziesmas, publicētas pirmās kora dziesmas, latviešu tautasdziesmu apdares pirmie simfoniskie darbi. Saites ar dzimteni komponists uztur, sarīkodams Rīgā savus ērģēlmūzikas koncertus un savu darbu autorvakarus. Šajā laikā bez viņa solodziesmām nav iedomājama neviens pazīstama latviešu dziedātāju uzstāšanās – it īpaši daudz tās izpilda Malvīne Vīgnere-Grīnberga,

Pāvuls Jurjāns, Pauls Sakss un Jēkabs Duburs.

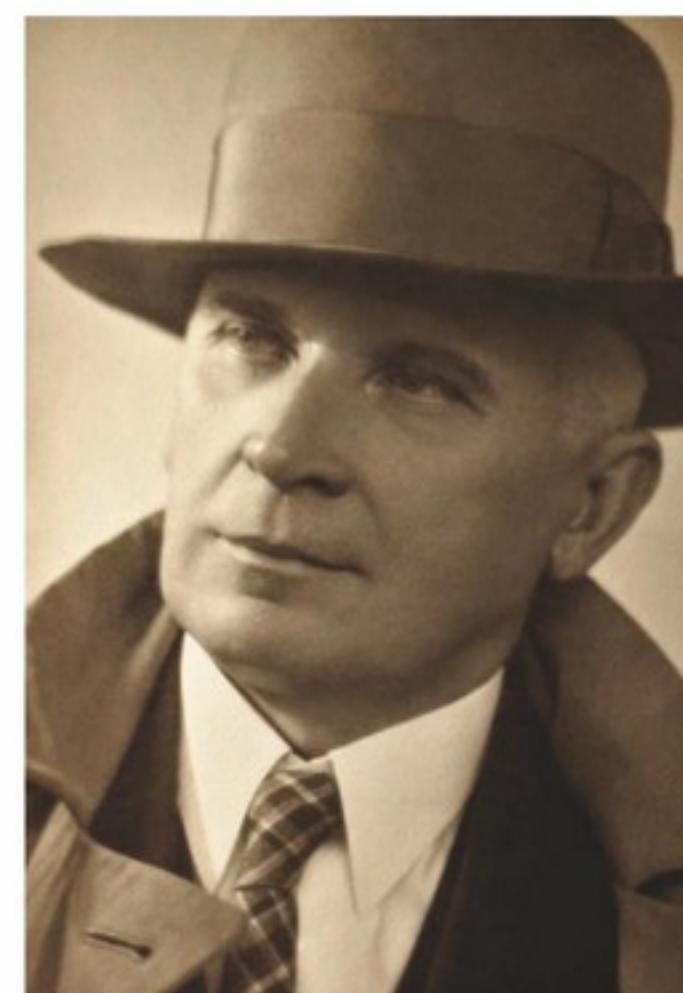
1904. gada 8. oktobrī Kalniņš sarīko autorkoncertu Rīgas Latviešu biedrības namā. Tas ir pirmais autorkoncerts latviešu mūzikas vēsturē, kurā autors uzdrošinās sastādīt programmu tikai no saviem darbiem.



Mākslinieka Jūlija Madernieka zīmētais
Alfrēda Kalniņa solodziesmu pirmizdevuma vāks.
1902



Alfrēds Kalniņš Pērnavas perioda sākumā,
ap 1904. gadu



Pauls Sakss (1878–1966)

Latviešu tenors un vokālais pedagogs. Daudzu Alfrēda Kalniņa solodziesmu izpildītājs.

Gimene



1904. gada 23. janvārī Siguldā tiek svinētas Alfrēda Kalniņa kāzas ar Amandu Šāfu (*Schaaff*). Komponista dzīves biedre dzimusi Tiepelē pie Trikātas, muižas rentnieka ģimenē. Viņas māte mirst dzemdībās. Amanda uzaug mātesmāsas Dorotejas Hefleres ģimenē Pēterburgā, kur iegūst vidējo izglītību un privāti papildus mācās valodas, klavierspēli, dziedāšanu. Dziedāšanas prasmes vēlāk papildina Pēterburgā un Berlīnē. Pirms apprečēšanās strādā par mājskolotāju dažādās vietās Latvijā. Pirmajos laulības gados viņa uzstājas arī Kalniņa autorkoncertos Rīgā un Pernavā, tomēr rūpes par ģimeni un sadzīvi neļauj nodoties vokālajai mākslai. Amanda līdz desmit gadu vecumam māca klavierspēli abiem bērniem, lai pēc tam nodotu viņu tālāko muzikālo izglītošanu tēva rokās. Viņa ir neatsverams palīgs komponistam gan radošajā darbā, gan nošu pārrakstīšanā, gan dziesmu tekstiem piemērotu dzejoļu pierakstīšanā.

Alfrēda Kalniņa
dzīves biedre Amanda (1880–1959)



Paul Lanz

PERNAU,
Nikolaiste. №21.

Alfrēda Kalniņa dēls Jānis Pernavā, 20. gadsimta sākumā

Jānis Kalniņš (1904–2000) ir izaicils latviešu diriģents, ērģeļvirtuozs un komponists. Alfrēds Kalniņš ar dēlu Joti lepojas. Tēva vadītā, dēls apgūst klavieru un ērģeļspēli. Vēlāk studē kompozīciju Latvijas konservatorijā. Pēc tās beigšanas strādā par muzikālās daļas vadītāju un diriģēntu Nacionālajā teātrī un Latvijas Nacionālās operas diriģēntu. Bēgļu gaitā 1944. gadā nonāk Vācijā, bet 1948. gadā izceļo uz Kanādu, kur līdz 1990. gadam turpina mūziķu karjeru un divdesmit gadus strādā par mūzikas pasniedzēju Frederiktonas skolotāju koledžā. Vada simfoniskos orķestrus, vēlāk strādā par ērģelnieku un kora diriģēntu.

Alfrēda Kalniņa meita Biruta

Biruta Kalniņa-Tripodi (1907–1982).

Koncertdziedātāja. Mācās dziedāšanu Latvijas konservatorijā. Kopā ar vecākiem 1928. gadā dodas uz ASV, kur daudz uzstājas koncertos ar latviešu tautasdziesmām un latviešu profesionālās mūzikas programmām. Dzied ne tikai latviešu, bet arī starptautiskās auditorijās. Latviskojusi Alfrēda Kalniņa Nujorkas periodā (1928–1933) radīto vokālo kompozīciju tekstus. Pēc tēva nāves aktīvi popularizē Alfrēda Kalniņa daiļradi, organizējot komponista piemiņai veltītus pasākumus.

Pērnava periods ir nozīmīgs Alfrēda Kalniņa privātajā dzīvē – tiek slēgtas laulības ar Amandu Šāfu, piedzimst dēls Jānis un meita Biruta. 1904. gadā mūžībā dodas Alfrēda Kalniņa tēvs Jānis Kalniņš.

Pansijas Siguldā pēc tēva nāves tiek pārdotas, māte Rozālija pārceļas atpakaļ uz Cēsim, bet Alfrēds Kalniņš dodas darba gaitās uz Pērnavu.

◀ Pērnava 20. gadsimta sākumā



Paul Lanz *Maria Sieva* *PERNAU*
Nikolaiste. №21.



*Brīnos es...
A. Kalniņš.
(Skaņotā)*

A. Kalniņš

Liepāja

1911. gada vasarā Alfrēds Kalniņš ar ģimeni pārceļas uz Liepāju. Labi atalgotais ērģelnieka darbs Svētās Annas baznīcā vairāk ļauj pievērsties radošajai darbībai. Sākas intensīvs un ražīgs komponista dzīves posms. Viņš nodibina kori, aktīvi organizē ērģeļmūzikas un kora koncertus, latviešu komponistu autorvakarus, publicē muzikāli kritiskus rakstus periodikā, padarot Liepāju par vienu no tā laika aktīvākajiem latviešu mūzikas centriem. Alfrēds Kalniņš daudz komponē un turpina izdot savu solodziesmu krājumus, kuri iemanto lielu atzinību.

Kalniņa slava ātri izplatās ne tikai Liepājā, bet visā Latvijā. Viņa kompozīcijām rodas arvien vairāk cienītāju. Arī ārzemju presē publicē cildinošas atsauksmes par viņa darbiem, sevišķi augsti vērtējot viņa solodziesmas un klavieru kompozīcijas.



Liepājas
Svētās Annas baznīcas ērģeles
20. gadsimta sākumā.
Izgatavojis Kārlis Hermanis

Annas baznīcā ir vienas no labākajām ērģelēm Baltijas valstīs. Uz tām Alfrēds Kalniņš nospēlē daudzus ērģeļmūzikas koncertus.



Liepājas Svētās Annas
luterānu baznīca
20. gadsimta sākumā



Skats uz Liepāju 20. gadsimta sākumā

Pilsēta ir viena no lielākajām un labākajām Krievijas impērijas ostām, kā arī trešā nozīmīgākā osta Baltijā aiz Pēterburgas un Rīgas. Šajā laikā Liepājā ir attīstīta rūpniecība un tranzīttirdzniecība.



Alfrēds Kalniņš
ar ģimeni 1912. gadā
Liepājā

"Toreiz komponists Kalniņš ir impulsīvs, vitāls sārtvaidzis ar drizāk pilnīgiem nekā kalsniem vaibstiem, kura attieksme pret līdzcīlēkiem ir atjautības un garīgi izsmalcināta, bet triviālu joku neskarta humora pilna."

Arnolds Klotiņš

Jāzeps Vītols
(1983–1948)

Viens no latviešu profesionālās mūzikas pamatlīcējiem, komponists un mūzikas pedagoģs. Latvijas Konservatorijas pirmais rektors. Izaudzinājis daudzus latviešu komponistus. Radījis daudz pazīstamu skaņdarbu balssij un klavierēm, simfonijas un kora balādes.



Liepājas periodā Alfrēdam Kalniņam izveidojas dzīlas un draudzīgas attiecības ar komponistu Jāzepu Vītolu. Latviešu profesionālās mūzikas popularizēšanā liela nozīme ir Kalniņa organizētajam Jāzepa Vītola divdesmit piecu gadu darbībai veltītajam koncertam 1912. gada 31. martā.

Tērbata Sigulda Liepāja



Villa "Karmena" 20. gadsimta pirmajā pusē Siguldā

1915. gada septembrī Kalniņu ģimene pārceļas uz dzīvi Tērbatā, kur dzīvo līdz 1918. gada pavasarim. Pirmo Tērbatā pavadīto mēnesi aptumšo mātes neizārstējamā slimība un nāve. Grūts un nomācošākais kara apstākļos ir sēru brauciens uz Cēsīm, lai apbedītu viņu blakus tēvam.

Pirmā pasaules kara laikā vācu karakuģi apšauda Liepāju jau pirmajās kara dienās. Apšaudēs cieš arī civiliedzīvotāji. Kalniņu ģimene pamet Liepāju 1915. gada 20. aprīlī un dodas uz Siguldu, kur Malvīnes Vīgneres-Grīnbergas villā "Karmena" pavada kara pirmo vasaru.



Skats uz Tērbatu (tagad Tartu) 20. gadsimta sākumā

Alfrēds Kalniņš pilsētā izpilda ērģelnieka pienākumus Svētā Jāņa baznīcā. Strādā par kora dziedāšanas skolotāju Luda Bērziņa ģimnāzijā un pasniedz privātstundas klavierspēlē.

Tērbatā Pirmā pasaules kara laikā uzturas ap 7000 bēgli no Latvijas. Pilsētā ir rosīga latviešu kultūras dzīve, kurā Kalniņš aktīvi iesaistās. Viņš tur bieži rīko ērģeļmūzikas un kora koncertus.

Kopā ar Paulu Saksu un Ādolfu Kaktiņu viņš dodas koncertceļojumā uz Krieviju, koncertējot Pēterburgā, Maskavā, Rostovā, Harkovā, Odesā un Arhangeļskā un citās pilsētās, kur vien atrodas latviešu bēgli.



Latviešu un igauņu komponisti Tērbatā 1916. gadā
Pirmā pasaules kara laikā

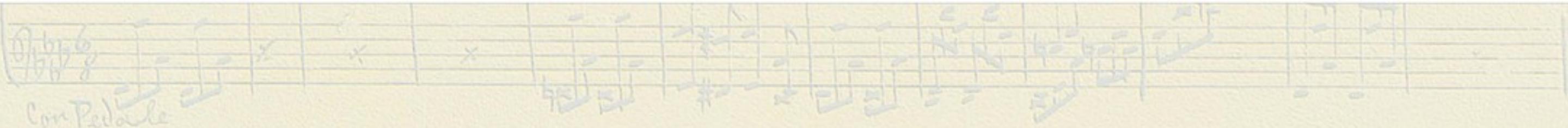
Pirmajā rindā (no kreisās): Aleksandrs Jete, Jāzeps Vītols, Arturs Kaps. Otrajā rindā (no kreisās): Alfrēds Kalniņš, Juhans Āviks, Marts Sārs, Lenarts Neimans. "Ar igauņu biedriem mani saistīja dziļa draudzība. Mēs bieži sagājāmies, apspriedām kopīgas lietas un pa visiem trīs Tērbatā nodzīvotiem gadiem mācījāmies pazīt ne tikai otru, bet arī mūsu tautu mūzikas nepieciešamākās vajadzības. Igauņu koncertus vienmēr apmeklēju, jo daudz tur bija jauna interesanta, sevišķi kompozitoriskā ziņā." Alfrēds Kalniņš



Latvijas pagaidu valdības nokāpšana no tvaikoņa "Saratov"
Liepājā 1919. gada jūnijā

Sagaidītāji vidū ir arī Alfrēds Kalniņš, kurš valdības vadītājam Kārlim Ulmanim dāvina savas komponētās simfoniskās poēmas "Latvija" notis.

Kad 1918. gada pavasarī arī Tērbatu ieņem vācu karaspēks, Kalniņu ģimene atgriežas Liepājā. Alfrēds Kalniņš atsāk aktīvu koncertdarbību un daudz laika velta komponēšanai. Šajā dzīves periodā komponists rada daudz vērtīgus darbus, no kuriem nozīmīgākais ir pāris mēnešos uzrakstītais pirmās latviešu nacionālās operas "Baņuta" uzmetums.



Rīga un vasara Siguldā

Alfrēds Kalniņš saņem valdības aicinājumu kļūt par Latvijas Republikas Izglītības ministrijas Mākslas departamenta Mūzikas nodaļas vadītāju un 1919. gada oktobrī ar ģimeni pārceļas uz dzīvi Rīgā. No Liepājas uz Rīgu Kalniņu ģimene dodas ar kuģi un pilsētā ierodas, sākoties Bermonta uzbrukumam. Kalniņi no kuģa nokāpj lielā steigā, un uz tā vairākas nedēļas bez uzraudzības, paliek visas līdzpaņemtās mantas un operas "Baņuta" vienīgā eksemplāra notis. Komponists tās saņem tikai pēc nedēļas. Operas pirmuzvedums notiek Rīgā 1920. gada 20. maijā, kas tiek uzskatīts par latviešu nacionālās operas dzimšanas dienu.



Siguldas bērnu mūzikas skola Šveices ielā 19

Ēka celta 1970. gadā, pārbūvējot vasarnīcu. 20. gadsimta sākumā šeit atrodas Kalniņu ģimenei piederošās pansijas, bet tagad – Mākslu skola "Baltais flīgelis". Alfrēds Kalniņš ar ģimeni šeit pavada vasaru pēc "Baņutas" pirmizrādes 1920. gadā.



Siguldas Mākslu skola "Baltais flīgelis" 2019. gadā

Dzīves periods Rīgā pēc "Baņutas" pirmizrādes Alfrēdam Kalniņam gan jaunrades, gan sabiedrisko aktivitāšu ziņā ir izaicinošs, drosmīgs un vilšanās pilns. Papildus ierēdņa amatam Kalniņš ir Nacionālās operas literārās daļas vadītājs un direkcijas loceklis, Sv. Jēkaba baznīcas ērģelnieks, mūzikas daļas vadītājs Nacionālajā teātrī. Šādi administratīvi darbi komponistu nesajūsmina.

Valsts ierēdņa darbu Kalniņš drīz atstāj, jo saskata daudz ačgārnību jaunās valsts kultūras un saimnieciskajā politikā. Turpmākajos gados izpilda īslaicīgus algota darba pienākumus – ir ērģelnieks Sv. Jēkaba baznīcā, kora "Dziesmuvara" diriģents, VI Vispārējo latviešu dziesmu svētku virsdiriģents, kritiķis laikrakstā "Pēdējā Brīdī".



Alfrēds Kalniņš ar kori "Dziesmuvara" 1926. gada 5. martā

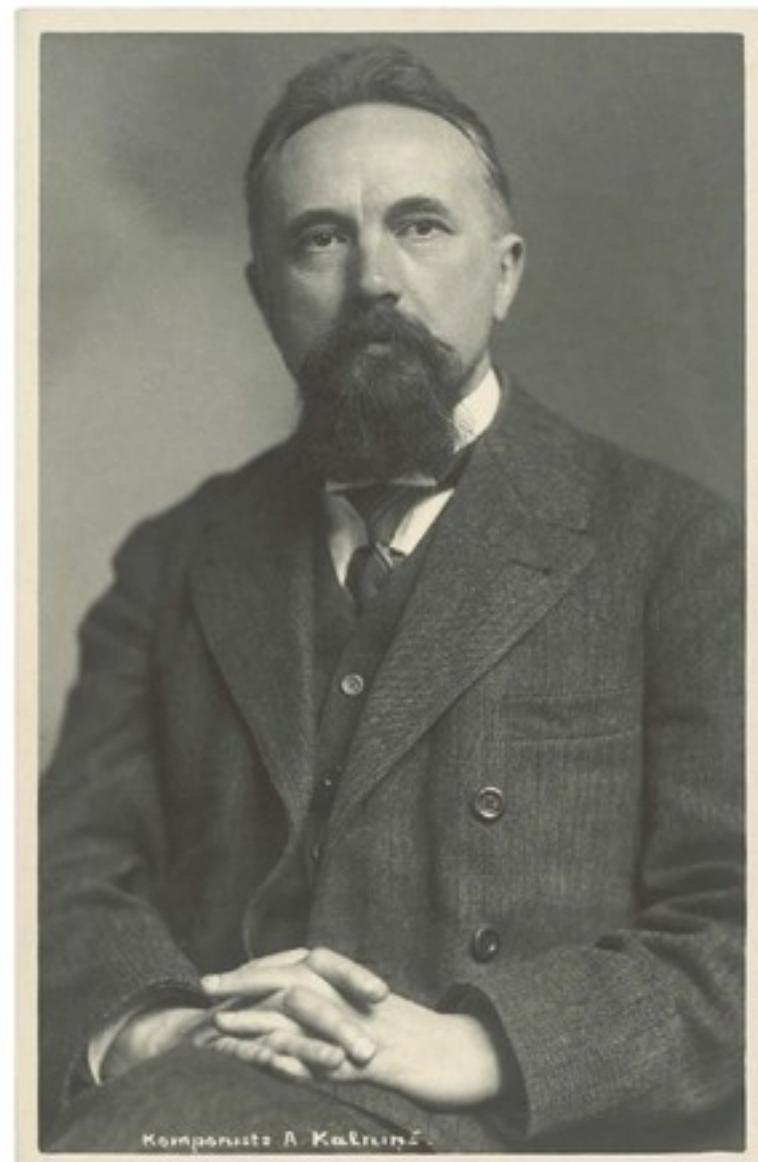
"Viņš mēģinājumos bija apbrīnojami mierīgs, nekad saīdzis, nekad uztraukts, nekad skaļš, nekad ar kori nerunāja paceltā balsī. Valoda gandrīz mājīga, rokas žests skops. Bet katram diriģenta vārdam korī bija likuma spēks".

Melānija Vanaga

Nujorka

1927. gada oktobrī Alfrēds Kalniņš ierodas Nujorkā bez īsta priekšstata par turienes dzīves apstākļiem un darba iespējām. Pirmais mēnesis svešumā ir grūts un nospiedošs. Pakāpeniski viņš iekaro kordiriģenta autoritāti, izcila ērgēlnieka, pamatota mūzikas kritiķa un veiksmīga komponista vārdu. Kad 1928. gada jūnijā Nujorkā ierodas dzīvesbiedre Amanda un meita Biruta, Kalniņa dzīve jau ir materiāli nodrošināta.

Nujorkā Kalniņš vispirms atrod darbu ebreju reformātu baznīcā par ērgēlnieka aizvietotāju un kora diriģentu, pēc tam pieņem ērgēlnieka un diriģenta vietu Nujorkas centra luterānu Kristus baznīcā, kur turpina darboties līdz atgriežas Latvijā. Baznīcā ir divas draudzes – angļu un vācu. Katrai dievkalpojumi notiek atsevišķi. Koris dzied tikai angļu valodā. Viņš vienlaikus ir diriģents vairākiem koriem, pasniedz klavieru un ērģeļu stundas.



Komponists A. Kalniņš

Alfrēds Kalniņš
1927. gada 27. oktobrī

Gadu pirms došanās uz ASV Alfrēds Kalniņš 48 gadu vecumā pašmācības ceļā apgūst angļu valodu.



Alfrēds Kalniņš ar dzīvesbiedri un meitas Birutas ģimeni 1932. gada 1. maijā Nujorkā



Nams Nujorkā, kurā dzīvo Kalniņu ģimene



Alfrēds un Amanda Kalniņi
Nujorkas Centrālparkā 1928. gada ziemā

Nujorkā Alfrēds Kalniņš sasniedz savu mērķi – iegūst nodrošinātu un mierīgu darbu, lai atstātu laiku jaunradei. Viņš daudz komponē un koncertē kā ērģeļu virtuozs gan Nujorkā, gan Bostonā, gan Filadelfijā. Komponists izpilda klavieru pavadijumu arī meitas Birutas latviešu dziesmu vakaros.

"Krit svarā arī tas, ka Nujorkā kā mūzikis ieguvu ļoti daudz, ka man lemts ieelpot mākslas atmosfēru, kura nesalīdzināmi pārspēj Pēterburgas studiju laikus."

Alfrēds Kalniņš

Sākot ar 1931. gadu, Kalniņš saņem no Latvijas piedāvājumu atgriezties Rīgā un kandidēt uz atbrīvojušos Doma ērgēlnieka vietu.

"No materiālā viedokļa vien raugoties, dzīve Amerikā labāka, bet, tamdēļ vien viņā palikt līdz mūža vakaram bez atspirdzinošām vasarām, dzimtenes mākslas etc., tas cits jautājums, un ja ne tagad, es pēc gadiem atgriezišos, lai pavadītu mūža vakaru kaut kur uz laukiem."

Alfrēds Kalniņš

1933. gada 10. jūnijā, kad darba izredzes dzimtenē nodrošinātas, Alfrēds Kalniņš ar dzīvesbiedri atgriežas Rīgā.

Atkal Rīga



Profesors Alfrēds Kalniņš pieņem eksāmenu Latvijas Valsts konservatorijā

No 1945. gada līdz dzīves beigām Kalniņš ir obligātās klavierspēles profesors un Komponistu savienības valdes loceklis.



Alfrēda Kalniņa Latvijas PSR konservatorijas rektora apliecība



Atgriezies no Amerikas Latvijā, Alfrēds Kalniņš iztiku pelna kā Rīgas Doma baznīcas ērģelnieks. Darbs pie šīm ērģelēm dod komponistam jaunu dzīves sparu. Viņš atkal daudz komponē un sniedz ērģeļmūzikas koncertus. 1933. gadā no jauna tiek iestudēta viņa komponētā opera "Salinieki" un 1937. gadā jaunuzvedumu ar lieliem panākumiem piedzīvo opera "Bānuta", kuru diriģē dēls Jānis Kalniņš.

1939. gadā Kalniņam piešķir Tērvzemes balvu. Balva ir Latvijas Republikas apbalvojums, kas tiek piešķirts laikā 1937. līdz 1940. gadam par nopolniem dažādās nozarēs. Tērvzemes balvu var saņemt vienīgi Latvijas Republikas pilsonis, iestāde vai organizācija. Katra gada 15. maijā tiek piešķirtas ne vairāk kā sešas balvas.

Alfrēds Kalniņš pie Doma baznīcas ērģelēm 20. gadsimta trīsdesmitajos gados
1934. gada aprīli Kalniņš sāk ērģeļmūzikas radiopussstundas no Doma baznīcas. Tajās atskāņo gan ērģeļmūzikas klasiku, gan jauno autoru darbus.



VIII Dziesmu svētku kopkoris un virsdiriģenti.
Vidū ar ziediem Alfrēds Kalniņš

Dažas dienas pēc Alfrēda Kalniņa atgriešanās Rīgā notiek VIII Vispārējie latviešu dziesmu svētki, kuros komponists pieredz savilņojošu pārsteigumu. Pārliecināts, ka neviens dzimtenē viņu neatceras un nepazīst, viņš svētkos koncertā ierodas kā klausītājs. Pamanījuši Kalniņu, dziedātāji un klausītāji ļoti jūsmīgi viņu sumina. Vairākas minūtes viņš lido virs dziedātāju galvām – augšup un lejup. Augstajā diriģenta tribīnē viņam nav jākāpj. Tur viņu uznes un nones dziedātāji. Arī viņa pirmsais ērģeļkoncerts Doma baznīcā svētku otrajā dienā ir pārpildīts.

Alfrēds Kalniņš dodas mūžībā 72 gadu vecumā 1951. gada 23. decembrī. Apbedīts Rīgā, Meža kapos.

Kalniņu dzimtas atdusas vieta
Rīgā, Meža kapos 2019. gadā

Muzikālais mantojums

“Pilnībā apzināt Alfrēda Kalniņa daiļradi ir gandrīz neiespējams uzdevums. Viņš pieder pie pirmajiem latviešu komponistiem, kas nopietni pievērsies operas un baleta žanram, viņa klaviermūziku ar lielu prieku spēlē latviešu pianisti, viņš izpaudies dažādos programmatiskas simfoniskās mūzikas žanros, pats būdams ērģelnieks, rakstījis skaņdarbus ērģelēm, un labu tiesu vērā ņemamu kordziesmu, visticamāk, būtu radījis arī tad, ja nekad nebūtu kāpis Dziesmu svētku virsdiriģenta tribīnē.”

Armands Znotiņš



“Alfrēds Kalniņš sēj notis”.
Sergejs Civinskis-Civis.
Karikatūra.
20. gadsimta sākums

Vokālā mūzika

Solodziesmas

Alfrēda Kalniņa daiļradē solodziesmas iepem centrālo vietu. Pusgadsimta laikā komponists radījis 243 solodziesmas, kuras kļuvušas par latviešu klasiskās mūzikas neatņemamu sastāvdaļu un iekļautas Latvijas kultūras kanonā. Viņa dziesmām raksturīga neparasti bagāta tēlainība un gleznainība. Autors tām piešķir poētisku noskaņu un glezniecisku tēlu, kas nekad neatkārtojas.

"Paliekošu, dziļu iespaidu uz mani atstāja Sigulda jebkurā gada laikā, un tikai tur es sāku rakstīt ārā, pilnīgi bez klavierēm. Tāpat mani ļoti ietekmēja latviešu dzejnieku skaistie, dziļie dabas dzejoļi, bieži vien dziesmas radās to iespaidā. Ar Niedras un Blaumaņa plāno dzeju grāmatiņu ("Ceļa malā", 1900) kabatā apkārt klejojot, Siguldas gravās un Gaujas līčos radās toreizējo dziesmu vairums. Vēl atminos vietu, kur komponēju dziesmu "Jau aiz kalniem", – tovakar atrados starp Siguldas pilsdrupām un lielceļu lejā, apmēram kalna vidū, kad brīnišķīgs saules riets lējās pāri koku galotnēm Krimuldas pusē, un man likās, ka tālu, tālu kāds dzied.

Dziesmas "Skan zvani" rašanos iedvesmoja tikai sevišķi klusos vakaros Siguldā saklausāmais Silciema kapa jeb baznīcas zvans. Arī Krimuldas baznīcas zvana skaņas pazinu un iemīloju, kad tās pārlidoja Gaujas līčus, nebija aizmiršķīgs arī nestas bēru dziesmu skaņas, kad tās vējam līdzi pāršalca no Siguldas kapiem iepretim Turaidai."

Alfrēds Kalniņš



Notis Alfrēda Kalniņa solodziesmai "Brīnos es..." 1901.
Andrieva Niedras vārdi

Dziesma veltīta draugam, Siguldas novadā dzimušajam tēlniekam Teodoram Zaļkalnam. Komponists Emīls Dārziņš nosauca šo dziesmu par Alfrēda Kalniņa "visu dziesmu kroni".



Malvine Vignere-Grinberga
20. gadsimta sākumā.

Latviešu profesionālā soliste, kura visvairāk izpilda Kalniņa solodziesmas

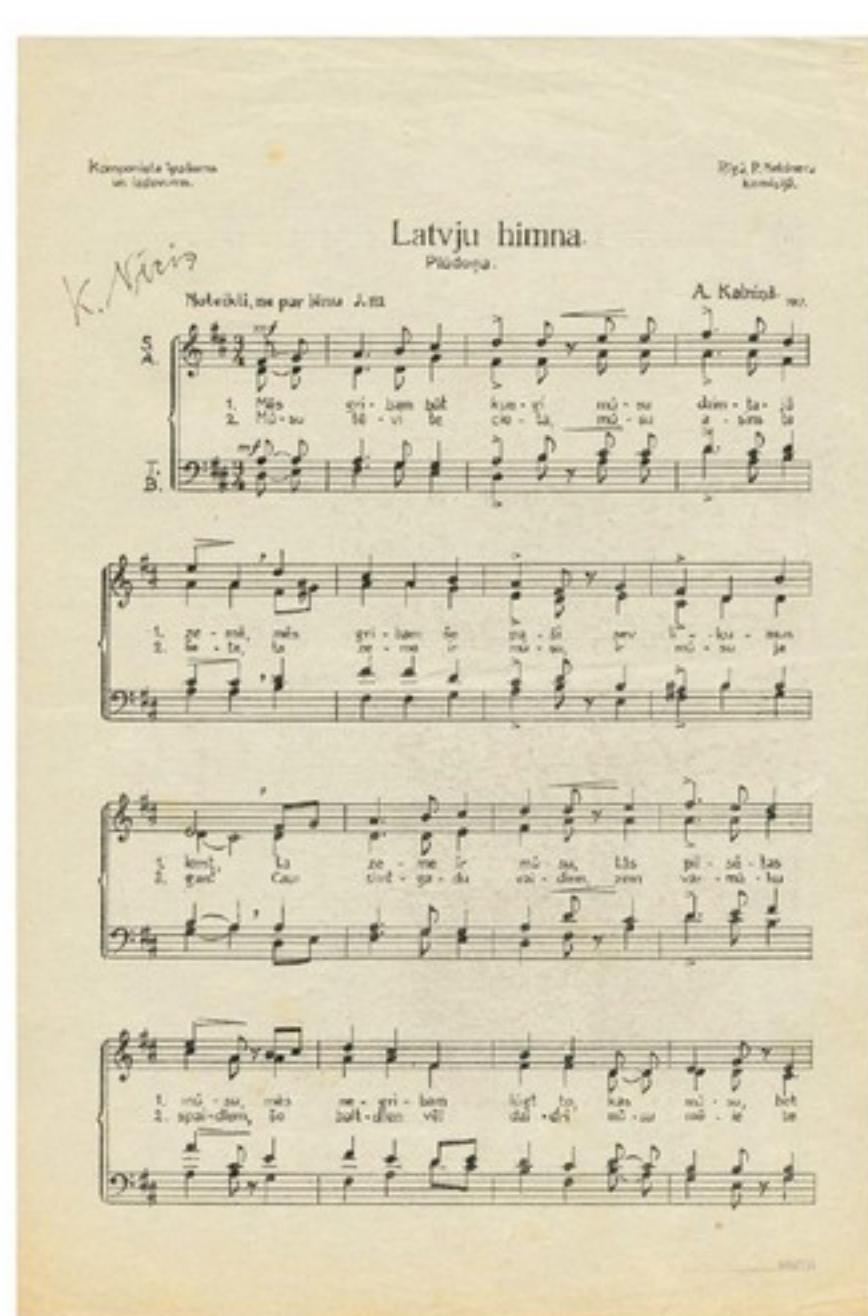
Veiksmīgo Alfrēda Kalniņa un Malvīnes Vignerē-Grinbergas māksliniecisko sadarbību neskaņāmos koncertos stiprina ciešās personiskās saites starp abu ģimenēm. Kalniņu ģimene atrod patvērumu Malvīnes Vignerē-Grinbergas mājās Siguldā, pirmajā vasara, pirms došanās uz Tērbatu bēglu gaitās, kā arī pavada tur 1920. gada vasaru, pēc operas "Baņuta" pirmizrādes.

Kora dziesmas

Alfrēdam Kalniņam latviešu mūzikas vēsturē ir paliekoša vieta kā izcilam kora dziesmu autoram. Ilgus gadus būdams kordiriģents, viņš labi iepazinīs kordziedāšanas specifiku. Sarakstījis ap 100 dziesmas korim.

Kantātes un tautasdziesmu apdares

Alfrēds Kalniņš ir arī viens no lielākajiem latviešu kantāšu meistariem. Komponists tieši par kantātēm nosaucis tikai divus savus darbus – "Mūzikai" un "Jūra", taču pie šī žanra var pieskaitīt arī lielos skaņdarbus korim ar orķestri – "Pastardiena", "Darbs un dziesma", balādi "Namiezis, Zemgales virsaitis" un "Himna sieviete". Visā savā radošajā mūžā Alfrēds Kalniņš daudz strādājis ar latviešu tautasdziesmām, atstājot mums vairāk nekā 150 to apdaru balsij un koriem.



Notis Alfrēda Kalniņa skaņdarbam
"Latvju himna".
Viļa Plūdoņa (1874–1940) vārdi

Viļa Plūdoņa dzejoli "Mēs gribam būt kungi" Alfrēds Kalniņš saņem 1917. gadā, Pirmā pasaules kara laikā. Komponists uzraksta šim dzejolim mūziku un nosauc to par "Latvju himnu". Abi autori cer, ka šī kordziesma iedvesmos latviešu sabiedrību centienos pēc neatkarības. Valdošās varas pārstāvji konfiscē Tērbatā iespiesītos dziesmas eksemplārus, taču dzeja un dziesma jau ir atradušas ceļu pie Plūdoņa un Kalniņa kolēģiem un lidzgaitniekiem. „Latvju himnu” vēlāk pārpārpublicē daudzi laikraksti un žurnāli. Dziesma kļūst populāra. Tā ir vairāku Vispārējo latviešu dziesmu svētku repertuāros.

Instrumentālā un simfoniskā mūzika

Alfrēds Kalniņš rakstījis arī instrumentālus skaņdarbus, tomēr tiem viņa daiļradē nav tik nozīmīga vieta kā vokālajai mūzikai. Komponists radījis kompozīcijas klavierēm, ērģelēm un simfoniskajam orķestrim. Instrumentālajā mūzikā viņš visvairāk mīlēja izteikties mazo formu – poētiskās miniatūras, poēmas, balādes variācijas žanros.

Klaviermūzika

Alfrēds Kalniņš, tāpat kā Jāzeps Vītols ir latviešu klaviermūzikas pamatlīcējs. Sarakstījis pirmo latviešu klavierdarbu krājumu bērniem – albumu „Jaunībai”. Starp instrumentālajiem skaņdarbiem ir arī piecas miniatūras vijolei un svīta čellam ar klavierēm.

Skaņdarbi ērģelēm

Ar ērģelēm, kas ir Alfrēda Kalniņa mīlākais mūzikas instruments, komponists iepazīstas jau deviņu gadu vecumā. Viņš ir 20. gadsimta labākais ērģelnieks un nepārspēts improvizācijas meistars. Strādājis par ērģelniku Pērnavā, Liepājā, Tērbatā, Rīgā, Nujorkā. Ērģelēm radījis ap sešdesmit skaņdarbus – visvairāk korāļprelūdijas, divus variāciju ciklus – par dēla Jāņa Kalniņa tēmu un par Jāzepa Vītola tēmu.

„Vēl konservatorists būdams, savu pirmo ērģēlkoncertu sarīkoju Siguldas baznīcā, kurā kādu gadu atpakaļ bija uzstādītas jaunas Zauer firmas ērģeles. Piedalījās Pāvuls Jurjāns ar garīgām ārijām un dziesmām. Apsolīto mazo honorāru (30 rub.) samaksājis, man atlīka 12 rubļi. Sekoja turneja pa Nītauri, Smilteni, Mazsalacu un Dzērbeni, kurā ķēma dalību arī dižais meistars Jurjānu Andrejs. Bija prieks satikt jaukus laukuļaudis, piedzīvojām jautrus brižus, bet pa lielākai daļai kabatas bija un palika tukšas. Nītaurē, ļaudis redzēdam, ka Jurjānu Andrejs starpbrižos no monopola pudeles – karafes nekur nevarēja sameklēt – dzēra ūdeni, lai apslapinātu muti, pirms nākošā mežraga numura, esot runājuši: „Ir nu gan tas Andrejs iemetējs! Pat baznīcā tam bez brandava neiztikt!” Par mani vecais Jurjāns, ļaudīm garāmejot, dzirdējis spriežam: Tāds jauns puika, bet spaida ērģeles, ka vai nu!”

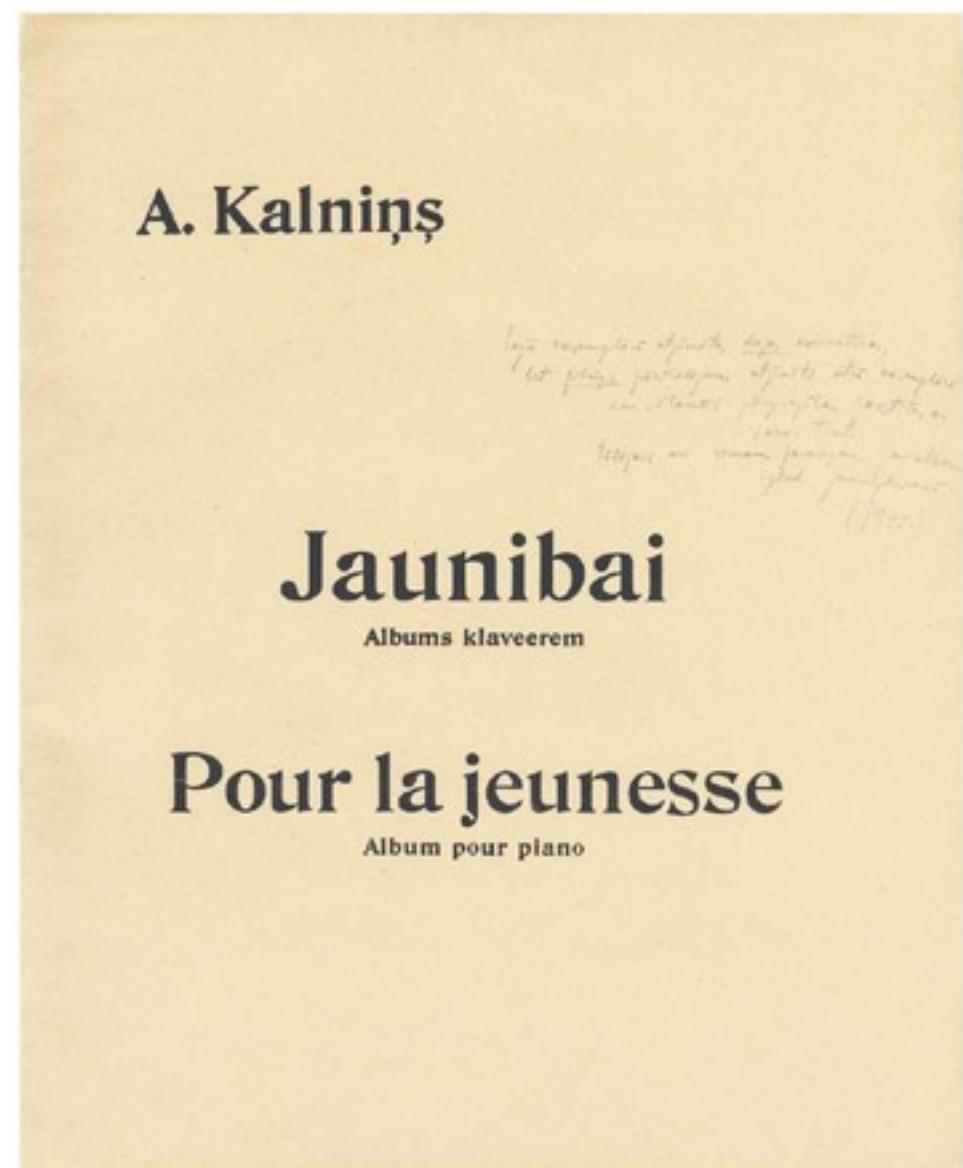
Alfrēds Kalniņš

Simfoniskā mūzika

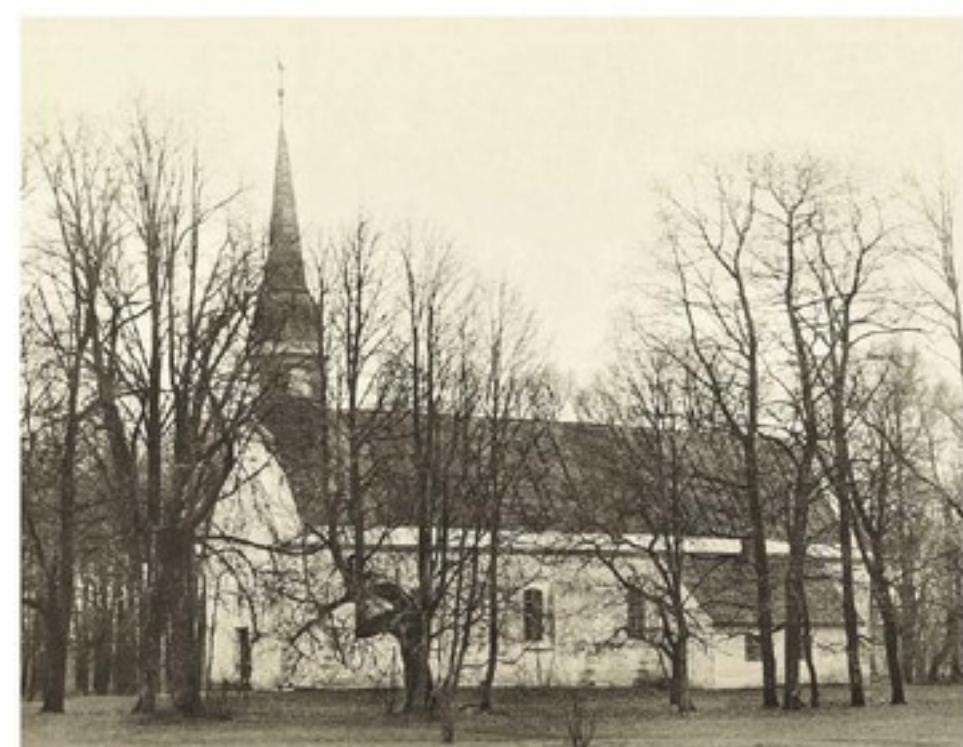
Ievērojama vieta Alfrēda Kalniņa daiļradē ir simfoniskajai mūzikai. Tās tematikā, vairāk nekā citos žanros, dominē dzimtenes tēli. Kalniņš ir ap divdesmit piecu partitūru autors. Svīta „Dziesma par dzimteni” ir viens no komponista ievērojamākajiem skaņdarbiem, arī viņa lielākais simfoniskais darbs.

„1915. gada vasarā Siguldas gravās sarakstīju svītu septiņās daļās „Dziesma par dzimteni”, kuru uzveda pa divi lāgiem Pēterpilī, Bobkovica un manā vadībā, pie kam svīta dabūja labas atsauksmes krievu vadošajos laikrakstos.”

Alfrēds Kalniņš



Titullapa pirmajam latviešu bērnu klavierdarbu albumam „Jaunībai”. 1913



Siguldas evaņģēliski luteriskā baznīca
20. gadsimta sākumā

Pirmais Alfrēda Kalniņa ērģēlmūzikas koncerts notiek šajā baznīcā 19. gadsimta beigās.



Skats uz Siguldas gravām 1913. gada 12. maijā

Operas un balets

Alfrēda Kalniņš ir divu operu – “Baņuta” un “Salinieki”, kā arī baleta “Staburadze” autors. Ar “Baņutu” sākas jauna lappuse latviešu mūzikas vēsturē. Tā ir pirmā pilnvērtīgā latviešu nacionālā opera. Uzmetumu komponists sarakstījis Liepājas jūrmalā, bet mājās pie klavierēm veicis tikai pārrakstīšanu un izstrumentēšanu.

Operas pirmizrāde notiek 1920. gada 29. maijā Latvijas Nacionālajā operā. Mūzikas lietpratēji pirmuzvedumu vērtē dažādi – vieni jūsmo, citi kritizē. Latviešu dzejnieks un prozaikis Kārlis Skalbe (1874–1945) izdevumā 1920. gadā “Ilustrēts Žurnāls” raksta:

“Viņai ir tīra dvēseles burvība. Viņa ir atturīgi vienkārša, sirsnīga un dzīla. Tā ir kā vecs mežs, kurā tu ieej, padodamies viņa aicinošām melodiskām šalkām, un piepeši redzi uzplaukstam savā priekšā kādu no tiem retiem nevainīgiem ziediem, kādus var uziet tikai meža dzīlumā... Bez Kalniņa operas tīri muzikālā daiļuma mūs saista arī viņa stils. Tas ir atturīgi vienkāršs, sirsnīgs un neuzbāzīgs.

Tāpēc šī mūzika ir tik pievilcīga”.

Skats no “Baņutas” pirmuzveduma 1920. gadā



“Baņutas” pirmuzveduma solisti un radošā grupa 1920. gadā



Latvijas Nacionālās operas ēka. 20. gadsimta sākumā

Alfrēds Kalniņš “Baņutu” pārstrādā. Nākošā pirmizrāde notiek 1937. gadā. Atsauksmes ir cildinošas un tā gūst izcilus panākumus. Šim uzvedumam iestudējumu paspilgtina komponista dēla Jāņa Kalniņa diriģējums. Operu turpmākos trijos gados uzved deviņpadsmit reizes.



Alfrēds un Jānis Kalniņi 1937. gadā

1941. gadā Alfrēda Kalniņa opera “Baņuta” tiek iekļauta Latvijas PSR literatūras un mākslas dekādē Maskavā. Komisijas locekļi pieprasī pārstrādāt operas finālu. Ja sākotnēji tā beidzas traģiski, tad jaunā versija top ar laimīgām beigām. Operu paspēj uzvest Rīgā, tad sākas Otrais pasaules karš un izrāde Maskavā tiek atcelta. Pašam Alfrēdam Kalniņam tuvāks ir traģiskais operas variants. Viņš pauž cerību vēl kādreiz piedzīvot tās uzedumu.

Četrus mēnešus pēc Rīgas atbrīvošanas no vācu karaspēka, 1945. gada februārī “Baņutas” uzvedumu (ar laimīgām beigām) atjauno vēlreiz. Līdz 1947. gada 17. augustam tas pieredz divdesmit piecas izrādes.

1953. gada 25. oktobrī (divus gadus pēc Alfrēda Kalniņa nāves) notiek “Baņutas” ceturtā iestudējuma pirmizrāde, kuru 1955. gada decembrī izrāda Latvijas PSR literatūras un mākslas dekādē Maskavā.

1968. gada 23. novembrī notiek piektā “Baņutas” iestudējuma izrāde Latvijas Nacionālajā operā.

1979. gadā 20. jūnijā “Baņutu” iestudē Latvijas Nacionālajā operā. Alfrēda Kalniņa simtgadē tiek piepildīts komponista sapnis – šajā uzvedumā operas fināls ir tāds, kādu komponists sākotnēji ir iecerējis.

1999. gadā uzved “Baņutas” brīvdabas pirmizrādi Jaunpiebalgas novada Zosēnu pagastā operas libreta autora Artūra Krūmiņa dzimtajās mājās.

Ar smaidu



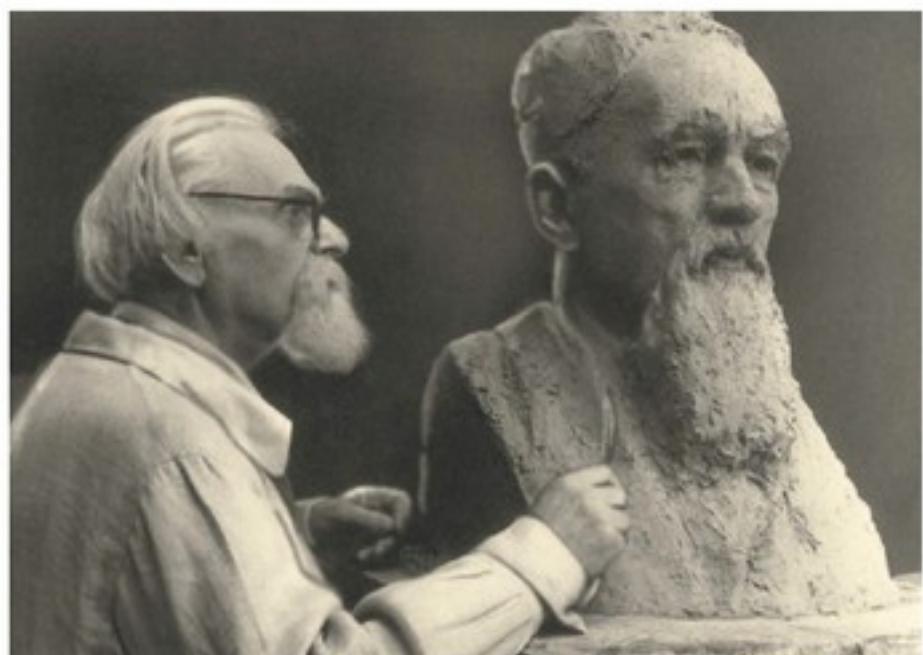
“Alfrēds Kalniņš”.
Valerijs Zosts. Karikatūra.
20. gadsimta sākums



“Nacionālā opera. 1925”.
Sergejs Civinskis-Civis. Karikatūra.
20. gadsimta sākums

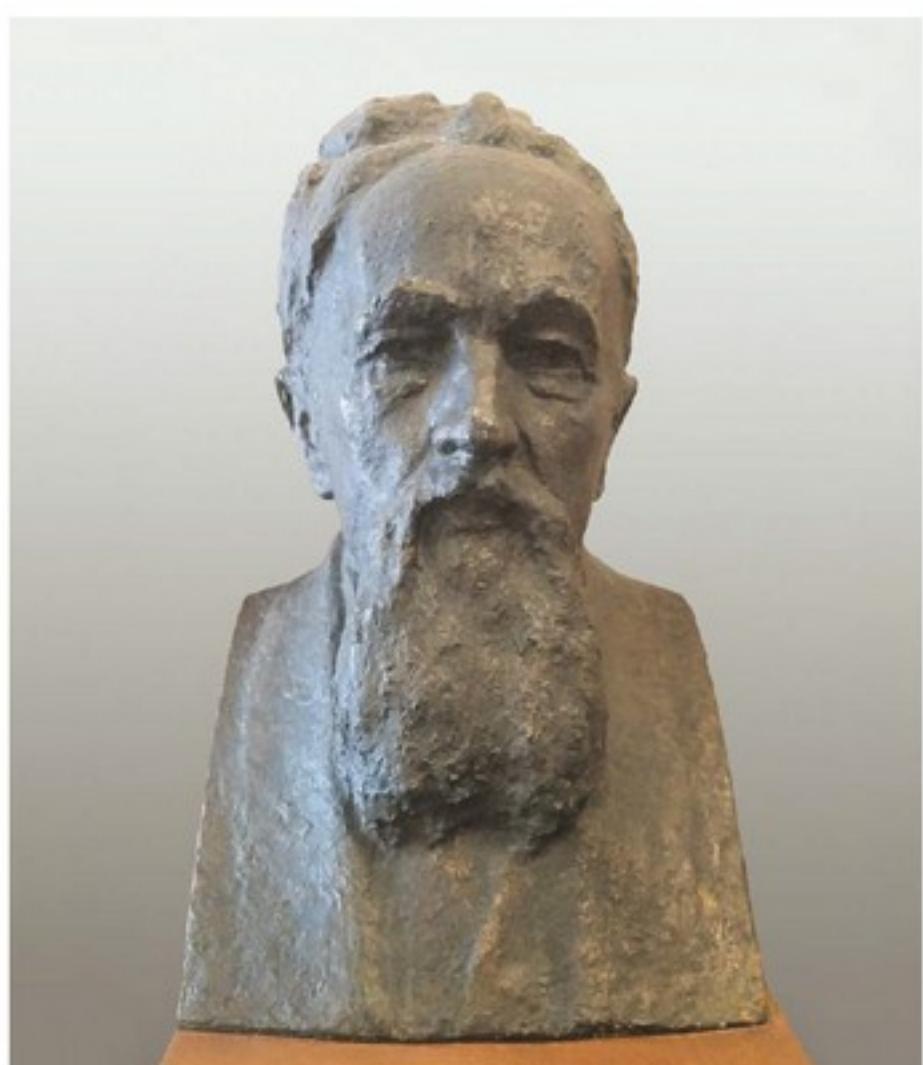
Attēloti: Pauls Šuberts (ar klavierēm),
Alfrēds Kalniņš (ar ērģeļu stabulēm), Teodors Reiters
(ar dirigenta zizli un nošu grāmatu).

Gīmetne. Sigulda



Teodors Zaļkalns
pie Alfrēda Kalniņa pieminekļa meta

Alfrēdu Kalniņu un Teodoru Zaļkalnu saista īpaša draudzība mūža garumā. Tēnieks veido gan metu komponista piemineklīm Rīgā, gan Alfrēda Kalniņa gīmetni, kura šobrīd atrodas Siguldas mākslu skolā "Baltais flīģelis".



"Alfrēda Kalniņa gīmetne" Teodors Zaļkalns.
Bronza. 1958



Teodora Zaļkalna veidotās
Alfrēda Kalniņa gīmetnes atklāšana
Siguldā 1979. gada 8. septembrī, sagaidot
komponista 100. dzimšanas dienu ►

Dalībnieku vidū: (no kreisās) Siguldas novadpētniecības muzeja direktore Anna Jurkāne un Alfrēda Kalniņa meita Biruta Kalniņa-Tripodi

Arnolds Klotiņš,
Alfrēda Kalniņa dailrades pētnieks,
monogrāfijas "Alfrēds Kalniņš: komponista
dzīve un darbs" autors uzrunā pasākuma
dalībniekus

1949. gada 17. aprīlī.

"Lieldienas! Īsti pavasarīgā, saulainā dienā Zaļkalns telefoniski aicināja 10.30 ierasties uz 2 stundām viņa darbnīcā, lai mani modelētu. Tādu nodomu viņš loloja jau sen, atkārtoti par to runājot. Vēlējās iesākt mēnešus 4 atpakaļ, tad kad lūdz pozēt viņa mācekļiem. Pēc dažām nedēļām izteicās, ka nodoms jāatliek. Bet patlaban kāda no Maskavas ieradusies komisija nākšot iepazīties ar viņa darbiem, kamēdēl viņam no svara rādīt darbus, kaut arī embrionālā stāvoklī. Tāpat kā jaunais Kalējs, arī Zaļkalns 1 stundā un 40 minūtēs uzbūra manu lielo galvu.

Kāda līdzība! Kāda apbrīnojama tehnika! Pievakarē nobraucu otru reizi, jo Zaļkalns vēlējās kādas stundas laikā vēl ko papildināt un izveidot, kas tam arī izdevās, pavisam mierīgi sagaidot komisijas ierašanos 18. aprīla rītā. Maija mēnesī Zaļkalns pie manas galvas vēl gribot atgriezties, pāra seansēs to galīgi nobeigt. Ilgāku laiku nesatikušies, labi izrunājāmies."

Alfrēds Kalniņš

1949. gada 6. jūnijā.

"Lai izbēgtu no gratulantiem, manā vārdadienā, biju nodomājis izbraukt uz Cēsim, bet, tā kā Zaļkalns nesen izteica vēlēšanos drīzumā pabeigt manas galvas veidojumu, tad uzmeklēju viņu jau rīta agrumā un pieteicos. Meistars nebija labi un pietiekami ilgi gulējis, lai varētu strādāt, bet aicināja mani ierasties viņa darbnīcā 7. un 8. augustā, kad, cerams, arī pabeigšot 17. aprīlī iesākto skulptūru. Pa abām dienām meistars nostrādāja septiņas stundas, bieži nemierā ar sevi, arī ar agrāko darbu aprīlī, bieži arī nogurstot atpūtinot i savu garu i kājas, un domājot, ka arī es pozējot ne sēdus, bet stāvus, blakus skulptūrai, esmu noguris, kaut gan biju pietiekami izturīgs. Aicināja atbraukt sestdien, 13. augustā, kad centīšoties būt svaigs un centīšoties 2 seansēs skulptūru pabeigt."

Alfrēds Kalniņš

1949. gada 17. septembrī.

"Zaļkalns nemierā ar manu skulptūru, un, man par lielu pārsteigumu, sāka lipināt otru galvu. Vai tā varētu citāda būt?"

Alfrēds Kalniņš

1949. gada 21. septembrī.

"Zaļkalns pabeidza darbu pie pirmās galvas. Otra grib pabeigt pēc atgriešanās no veselošanās Kaukāza dienvidos. Kaut tak nelipinātu, jo ar vienu galvu tak pietiek - i goda diezgan!! Pirmās galvas veidojumā pagāja 16 seanses, resp. 43 ar pusi stundas."

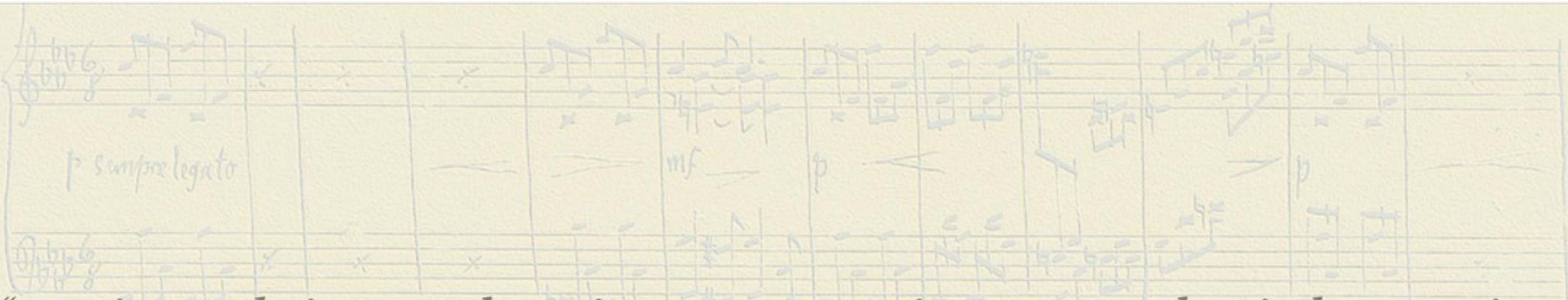
Alfrēds Kalniņš

1949. gada 22. jūnijā.

"Apmeklēju izstādi muzejā. Daudz jaunu darbu, vairums laikmetīgu. Mana galva Zaļkalna veidojumā patīk māksliniekiem un lietpratējiem, kaut gan meistars nav īsti apmierināts."

Alfrēds Kalniņš





“...es jau tad vienmēr domāju par to, cesties tapt par latvju komponistu, kurš savās skaņās izteiku latviešu īpatnību un garu.”

A. Kalniņš

“Alfrēds Kalniņš savā dzīvē stāvēja tālu no visiem pasaulīgiem priekiem, kārdinājumiem un vieglprātībām. Viņš apzinājās savu vērtību, bet tomēr pieticīgi gāja savu vientuļo ceļu. Viņam nevajadzēja pūla, nevajadzēja skaņražu kopas. Viņš nebija mednieks, ne makšķernieks, ne anekdošu meistars, ne smēkētājs, ne dzērājs.

Viņš ārkārtīgi mīlēja dabu un jūsmoja par tās skaistumu.

Cik vien tas bija iespējams, viņš komponēšanai mēģināja sameklēt kādu klusu dabas stūrīti.”

Ēriks Biezaitis, muzikologs

Līdzīgi vīnu skrie,
kadais prečus karas likstas
mī - ū vīja kārtītā.
Atri.
Musu kāznu druno lēcesmu
gair - sa vītra lēcedāja
berzi vēsās sunu cīsas

Turaidas muzejrezervāts
Siguldas novada pašvaldība
Izstādes dizains:
Aivars Plotka
Fotogrāfi izstādei "Komponists Alfrēds Kalniņš":
J. Bokums, A. Tabaks, V. Ridzenieks, Z. Gatere, G. Janaitis, K. Andersons, J. Rieksts,
I. Ratniece, A. Linarts, u.c
Izstādē izmantoti:
Turaidas muzejrezervāta, Cēsu vēstures un mākslas muzeja,
Latvijas Nacionālās bibliotēkas, Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas,
Rakstniecības un mūzikas muzeja, Egila Jemeljanova, Dainas Samtas personīgā arhīva
un citi materiāli.